

Gerra ez dago gizakion geneetan, 10.000 urte ditu

2009an Nobel saria hartzerakoan, Barack Obamak esan zuen: “Gerra beharrezkoa da batzuetan, eta hein batean gizakiaren sentimentuak adierazten ditu”. Hori gezurtatu nahi du John Horganek *The End of War* liburuarekin. Alegia, biologiari dagokionez, gizakia badela gerrazale bezain baketsua, gerra saihesten ahal dela.

JOHN HORGAN ZIENTZIA KAZETARIA da, *Scientific American* aldizkari famatuaren idazle aspalditik, BBC katearekin kolaboratzen du eta irakasle ere bai New Jerseyko (AEB) Hobokenen dagoen Stevens Teknologia Institutuan. Aurretik zientzia eta espiritualitatearen arteko loturez idatzia du. Otsail honetan plazaratu du *The End of War* (Gerraren akabera), gaiari buruz antropologiatik eta biologiari orain arte esandakoa laburbildu eta aztertuz. *Altnet* webgune aurrerazalerako Brad Jacobsonen elkarrizketatu du.

Horganek desegin nahi ditu gerraz nagusitu diren aurreiritziak: gizakiaren izakeran dagoela, betidanik egon dela jendea gerran, gure geneetan dagoela, gerrarik gabeko gizarterik ez dugula ezagutuko. “Liburua idatzi dut funtsean ikuspegi ezkor hori gaitzesteko”.

Gerraren antropologian arakatu, Horgan ohartzen da zientzialarien artean nagusi direla iritzi horretakoak. Alegia, gerra gizakia bezain zaharra dela, edo agian zaharragoa, txinpantzeekin daukagun asaba zaharrak ere erabili ahal izan zuela.

Ia denek diote talde bateko txinpantzeek elkar hartu eta beste taldekoak erasotzen dituztela. Hori egiaztat emateko plazaratu den literatura zientifikoa arakatuta, Horgan ohartu da dozena bat kasu

baizik ez daudela frogatuta. Txinpantzeen eta gizakion gerra egiteko manerak berdintsuak direla dioten Richard Wranghamek berak argitzen omen du, gainera, oso gutxitan ikusitako jokabidea dela. Goriletan berezitua zen Jane Goodalkek iradoki zuen, bestalde, borrokarako jokabidea balitekeela berrikitan sortua izatea, gizakiak primateen bizilekuak asko estutu ondorengoak.

Azken urteotan modan jarri diren beste primataek bonoboak dira, jokabide askoz baketsuagoak famatu egin dituenak. “*Peacenik* [pazifista] jendeak maite ditu, batik bat gizakiak berez baketsuak eta abegikorrek direla uste duten *peacenikek*. Nik bonoboen ikerketa aipatzen dut txinpantzeen kontu horri aurre egiteko. Baina iruditzen zait alde batera utzi beharko genituzkeela txinpantze eta bonoboak, haien jokabideak oso berrikitan aldatuta izan daitezkeelako”.

Garrantzia handiagoa ematen dio Horganek arkeologiak diolari. Eta arkeologoen arabera, gerra duela 10.000 urte azaldu zen gizakien artean, munduan leku ezberdinetan, gero denetara zabaltzeko. Beraz, ez da hain sortu zaharra, aurretik asmatuak dira lanabesak, janak kuzinatzea, erlijoak, artea eta musika. Kultur berrikuntza gaztea da gerra.

Ron Avi argazkilaria irudian soldadu serbiarrak ageri dira Bosniako hiriburu Sarajevoko aldirietan, 1992tik 1995era bitartean izandako gerran. Egia da Balkanetako liskar odoltsuetan ere eragin zutela geopolitikak eta interes ekonomikoek, baina zerk eraman zituen bortizkeria beldurgarri hartara Europaren bihotzean aski bizimodu erosoa zeukaten herritarrak? John Horganen hitzetan, ez du balio sarraskien errua talde barruko “ardi beltzei” edo “sagar ustelduei” egozteak, hobe da hitz egitea mailatutako saskikada osoaz. “Gerra da saskiko sagar guztiak usteltzea bezala. Piztuz gero, pertsona on, gizatiar eta zintzoak ere sarritan hasten dira jokatzeko munstroak bailiran, berek bestela nahita ere. Hori ez da berez dakarten zerbait. Ez daukate geneetan idatzirik. Jokabide hori gerrak berak piztuarazi die”.

Biologiaren ikuspegitik, gehienek diote jende populazio handiegiak sortu duela gerra, ura, ehizakia, lurra eta emakumeak eskuratzeko lehiak. Gaur borrokagai nagusia petrolioaren litzateke horren arabera. Baina Horganek uste du ideia honek ere badituela ahulguneak. Batzuetan soziopata karismadun bat gai da herri osoa gudura eramateko.

Txinpantze ala bonobo?

Iturburu baina gehiago, ordea, mekanika interesatzen zaio Horganen. Behin piztu denean, bere burua elikatzen duen dinamika abiarazten baitu. “Gerra ikusi behar dugu *meme* moduan [antropologian eta soziologian, *memea* da ideia eta praktika kulturalen oinarritzko unitate bat, pertsonen artean transmititu daitekeena], leku batean sortu denetik bere burua betikotzen duen ideia edo jokabidea iraunkor eta sakon errotua”.

Horrela sortzen dira guduak mendekuagatik, edo berdin etsaiaren erasoari aurre hartzeko eraso prebentibo gisan. Batetik Iranen eta bestetik AEBen eta Israelen artean dabilzan gerra hotsak gisa horretan esplikatzeko dituzte Horganek.

Baina gerrak bere burua perpetuatzeko joera duen moduan, jen-

deek ere esan diezaiokete “aski”. Horganek hiru eredu nabarmendu ditu. Suitzak eta Suediak aspaldi erabaki zuten armada edukitzea bai, baina gehiago gerrarik ez egitea. Are maiteago du Horganek Costa Rica, zeinak 1940ko hamarkadan gerra zibil odoltsua nozitu zuen eta geroztik armada edukitzeari uko egin zion.

Costa Rica dago azken mende Erdian munduko eskualderik biolentoena den Erdialdeko Amerikan, Nikaragua, Guatemala, Honduras eta El Salvadorren ondoan, eta bakean bizi da. Horregatik Horganek gaur uste du lehenbizi militarismoari eta gerrari egin behar zaie-la uko eta demokrazia, askatasuna eta gainerakoak gero datozela.

Gizakia berez guduzalea dela? Dave Grossman koronelaren *On Killing* (Bestea hiltzeaz) liburua aipatu du Horganek. Grossmanek nabarmendu du, soldadu amerikarren jokabideak ikertuta, gizaki gehienek ez dutela inor hil nahi. II. Mundu Gerran demostratu zen infanteriako soldadu askok ez ziotela tiro egiten etsaiari, ez zuten hiltzeko gogorik.

Ikerketaren emaitzekin, AEBetako armadak entrenamenduak zorroztu zituen. Koreako gerran eta batik bat Vietnamekoan soldaduek hobeto apuntatzen zioten etsaiari. Ordainetan, etxeratutakotan, traumagatiko estresak asko ugaritu ziren. XXI. mendean lehen baino urrunagotik egiten zaio su

etsaiari, artilleriarekin, hegazkinetik bonbaka... eta azken aldirian piloturik gabeko *drone*etatik. Baina horra bitxikeria: Nevadako base batetik bideojokuetan ari bailiran Afganistanen gizakia kalitzen dituzten militarretako askok ere traumagatiko estresa nozitzen dute.

Gutxi dira lagun hurkoa garbituz gozaten duten jendeak, baita gerretan ere, Horganek aipatu dituen ikerketen arabera %2. Gainerakoetatik askok sufritu egiten dute tiroka. Baina pertsonak denetara jartzen dira, eta odolera ere bai. *The Lucifer Effect* idatzi zuen Philip Zimbardok esperimentu bat egin zuen 1970eko hamarkadan Stanford unibertsitatean. *Stanford Prison Experiment* delakoan, bere ikasleetako batzuk preso izendatu zituen eta beste batzuk zaindari. Bigarren egunerako “zaindarien” sadismoz tratatzen zituzten “presoak”...

Gerra gizonezkoen afera ote da? Alderantziz uste du Horganek, Sarah Blaffer Hardy antropologoari jarraituz, lehendik bakean bizi zen talde bat gerran sartzen denean, guduek aldatzen dituzte bai gizonen eta bai andreen rola. *Machokeriak* ondorioa dira.

Gerra eta bakea planteatzerakoan Horgan Gene Sharp soziologoaren jarraitzailea da. Mila bider idatzi da Sharpen ideiek eragin handia izan dutela azkenaldiko matxinada baketsuetan. Horganek ere uste du gerra ez dela soziopaten kontua. “Gizakiaren berezko agresibitateak adina garrantzia dauka gerraren aurrean jendeak amore emateak”. ■

ZINKUNEGI
OPTIKA

Garantia.

Egunez egun zure konfiantza geureganatzen dugu, produktu berriak eta zerbitzu berriak etengabe bilatuz.

Hernani, 23 · 20004 Donostia · T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com · www.zinkunegioptika.com

